Electronic Cumhuriyet Journal of Communication, 5(1): 14-21, 2023
DOI: 10.54089/ecider.1294712

Electronic Cumhuriyet Journal of Communication

| ecider.cumhuriyet.edu.tr | Founded: 2017 Available online, ISSN: 2667-4246 Publisher: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Lewis Mumford's Contribition To Communication and Media Studies As A Technology Philosopher

Ali Hasan Hamut[1,a,*]

[1]*İnstitue of Social Sciences, Marmara University, Istanbul, Türkiye*
**Corresponding author*

Review Article

History

Received: 09/05/2023
Accepted: 05/06/2023

ABSTRACT

Lewis Mumford is a renowned scholar worked in various disciplines and chiefly known for his works in urban studies and technology history fields. Mumford's contributions to technology-based communication studies is a disregarded/understudied subject. In particular, Mumford's ecological-based urban studies have enabled the establishment of an analogy in terms of dealing the media studies with the approach of examining the media as environment in the tradition of media ecology. Studying city and media as a medium has produced similar approaches. Mumford's study of the history of technology has influenced various media studies scholars such as Harold Innis and Marshall McLuhan. Parallel to changes between media ecosystem and the human mind, Mumford's studies paved the way for them to create a technology and communication era. This study discusses Lewis Mumford's contributions to communication and media studies.

Key Words: Lewis Mumford, Media, Communication, Media Ecology, Philosophy of Technology

Teknoloji Felsefecisi Olarak Lewis Mumford'un İletişim Ve Medya Çalışmalarına Katkısı

Süreç

Geliş: 09/05/2023
Kabul: 05/06/2023

Copyright

This work is licensed under Creative Commons Attribution 4.0 International License

ÖZ

Kent çalışmaları ve teknoloji tarihi metinleriyle bilinen ve birçok farklı disiplinde çalışmalar yapmış olan Lewis Mumford'un teknoloji temelli iletişim çalışmalarına katkısı çok fazla değerlendirmeye alınan bir konu değildir. Özellikle medya ekolojisi geleneği çevre olarak medyanın incelenmesi yaklaşımıyla medya çalışmalarını ele alırken Mumford'un ekolojik temelli kent çalışmalarıyla anoloji kurulmasını sağlamıştır. Ortam olarak şehir ve ortam olarak medyayı incelemek benzer yaklaşımlar üretmiştir. Mumford'un teknoloji tarihi okuması ise Harold Innis ve Marshall McLuhan gibi isimlerin medya çalışmalarını etkilemiştir. Medya ekosistemindeki değişim ile insan zihnindeki değişim arasındaki paralelliğe uygun olarak bir teknoloji ve iletişim çağ dönemleri oluşturabilmelerine zemin hazırlamıştır. Bu çalışmada Lewis Mumford'un iletişim ve medya çalışmalarına yapmış olduğu katkılar, Mumford'un çalışmaları üzerinden ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Lewis Mumford, Medya, İletişim, Medya Ekolojisi, Teknoloji Felsefesi

[a] *kamtialivinc@gmail.com* *https://orcid.org/ 0000-0001-8914-7081*

How to Cite: Hamut, A. H. (2023). Teknoloji Felsefecisi Olarak Lewis Mumford'un İletişim Ve Medya Çalışmalarına Katkısı, Electronic Cumhuriyet Journal of Communication, 5(1): 14-21.

Giriş

Lewis Mumford, edebiyat, mimarlık, kent ve teknoloji hakkındaki yazılarıyla çoklu disipliner özelliklerine sahip bir bilim insanıdır. Türkçe literatürde özellikle kent üzerine yaptığı çalışmaları üzerinden bilinen Mumford, teknoloji üzerine yaptığı çalışmalar ile medya ve iletişim çalışmalarını da çeşitli yaklaşımları ile etkilemiştir. Özellikle teknoloji felsefesi çalışmaları ve medya ekolojisi çalışmaları alanlarında Mumford'un etkisi gözlemlenebilir. Martin Heidegger, Jacques Ellul gibi isimlerle beraber teknoloji felsefecileri arasında çalışmaları değerlendirilirken, Harold Innis, Marshall McLuhan ve Neil Postman gibi isimlerle beraber medya ekolojisi geleneği içerisinde önemli bir konuma sahip olduğu belirtilebilir. Teknoloji temelli iletişim çalışmaları olarak da bilinen medya ekolojisi geleneği açısından Mumford'un "çevre" anlayışı ve uğraştığı alanlarla alakalı çevre yaklaşımının temelde olması, çevre olarak medyanın incelenmesi olarak tanınan medya ekolojisi geleneği açısından fikirleri bu alanın oluşturulmasında önemli bir yer kaplamaktadır. Çevre olarak medya kavramının temelinde insanın bilinçlerini şekillendiren bir medya ortamının merkezinde yer olması yatmaktadır. Böyle bir ekosistem içerisinde çeşitli ortamlar, o sistemde deneyimlendiği şekliyle bir tür dengeye doğru ilerlerken birbirleriyle etkileşime girer, onları geçer, yerini alır veya birbirinden ayırır (Anderson, 2013). Böylelikle medya ekosistemindeki değişiklikler insan bilincindeki değişiklikleri etkiler. Medya terimini ortama eklenen ve o ortamı değiştirmeye gelen bir araç olarak gören medya ekolojisi geleneğinde iletişim konusu çalışmanın merkezindedir (Levinson, 2000). Örneğin McLuhan en az Mumford kadar teknolojiyi ele alsa da her bir teknolojik aracı iletişim aracı olarak değerlendirir. Medya ekolojisi söyleminin ana itici gücü, teknoloji tarihine ve buna karşılık gelen zihinsel değişimlere odaklandığı için Mumford'un Orta Çağ'dan Neo-Teknik Çağ'a çizmiş olduğu teknoloji tarihi ve özelinde teknoloji çağları tanımları medya ekolojisi çalışmaları için temel bir zemin oluşturmuştur.

Medya ekolojisi, Marshall McLuhan'ın 1960'ların sonlarında popüler hale gelmesiyle birlikte, medyanın sadece bir araç olmadığını ve çevreleriyle bir bütün olarak ele alınması gerektiğini vurgulayan bir düşünce okulu haline gelmiştir. Bu düşünce okulu, insan algısı, anlayışı ve davranışlarını etkileyen medyanın örtük yapılarını ve karmaşık mesaj sistemlerini incelemiştir. Ancak bu kavram, 20. yüzyılın başındaki ekolojik düşünürlerin çalışmalarına kadar izlenebilir. Örneğin, Patrick Geddes (1904) doğal ve yapılı çevrelerin insan kültürüyle karşılıklı etkileşimini araştırmaya öncülük etti. Medya ekolojisinin en eski kurucu düşünürlerinden biri olarak kabul edilen Mumford, insan yapımı çevrelerin insanlar ve uygarlık üzerindeki etkileri hakkında kapsamlı yazılar yazmıştır (Mumford, 1934, 1961). Bu bağlamda, çevrenin insanları nasıl etkileyebileceği kavramı, yüzyıllar boyunca düşünürlerin dikkatini çekmiştir. Medya ekolojisi ise, bu kavramı medya ve çevrelerin etkileşimleri bağlamında ele alarak, insanların medyayı nasıl algıladığı ve kullanıp etkilendikleri konusunda daha derin bir anlayış sağlamayı amaçlamaktadır.

Çevre Olarak Kentin, Teknolojinin Ve Medyanin Incelenmesi

James W. Carey, Mumford'u McLuhan'la birlikte "modern medya analizini" doğuran iki zihin olarak tanımlar (Carey, 1979, s.19). Mumford teknolojik değişimi uygarlığın büyümesinin merkezine yerleştirme entelektüel stratejisini Patrick Geddes'ten alır. Mumford'u teknoloji temelli iletişim çalışmaları açısından önemli hale getiren; teknolojinin belirli zaman dilimlerinde belirli baskın malzemeler etrafında nasıl birleştiğine göre tasnifleri ve tarihsel terimlerle medyayı anlamak için zemin hazırlamasıdır (Cali, 2017, s. 140). Kent çalışmalarını da ekolojik tabirlerle işleyen Mumford aynı zamanda medya ekolojisi geleneğinin çevre olarak medyanın incelenmesi görüşüne de katkıda bulunmaktadır. Mumford'un medya ekolojisi çalışmalarına ve özelde iletişim çalışmalarına sağladığı iç görü teknolojinin insanlık tarihini yönlendirdiği tezidir. Medya ve kitle iletişimi her zamankinden daha fazla teknolojileşmeye devam ettiği için, Mumford'un çalışmalarının bu konularda teoriler geliştirmeye önemi açıktır. Teknolojik değişimlerin her birinin sonucuna geçici yanıtlar yerine uzun vadeli bir bakış açısına ihtiyaç vardır.

Mumford'u kent ve şehir planlamacılığı üzerine ilgisini akademik anlamda etkileyen kişi İskoçlu Sir Patrick Geddes'tir. Biyolog, şehir planlamacısı ve sosyolog olan Geddes'in sanayileşme aşamalarına ilişkin paleoteknik ve neoteknik tanımlamalarını da Mumford benimsemiştir. Mumford'un şehir planlamacısı ve sosyolog olarak ekolojik bakış açısını geliştiren şeyi Lance Strate ve Casey Man Kong Lum şöyle açıklamıştır:

"Mumford, çocukluğundan beri, büyükbabasıyla New York sokaklarında yürürken çok zaman geçirdiğinde, şehir muazzam fiziksel ve demografik dönüşümler yaşarken New York'taki mahalleleri incelemekten zevk aldı. 20. yüzyılın başlarında, gökdelenler, yeni geliştirme projeleri ve otoyol inşaatları için mahalle mahalle yıkıldı. Göçmen akını nedeniyle Manhattan'ın Aşağı Doğu Yakası'ndakiler gibi yeni mahalleler de dramatik bir şekilde hayat buldu…. Mumford'un bu oluşum yıllarında yaşadığı deneyimler ve gözlemler onda şehre derin bir ilgi uyandırmış gibi görünüyordu ve mimarlık ve teknoloji devam eden sorgulama konuları olarak görünüyordu" (Strate, & Lum, 2006, s.75).

1934 yılında yazmış olduğu Technics and Civilization kitabıyla beraber teknoloji hakkında yazmaya başlayan Mumford, bir büyük anlatı oluşturarak tekniğin ve teknolojinin "insanın durumu" hakkında nasıl bir belirleyici role büründüğünün tarihini sunmuştur. Aynı zaman da bu çalışma içerisinde bulunan medya araçları hakkındaki görüşleri ile teknoloji temelli iletişim araştırmalarını da etkilemiştir. William Kuhns, Mumford'u Post-Endüstriyel Peygamberlerden biri olarak görürken (Kuhns, 1971) Christine Nystrom Mumford'un bu kitabını medya ekolojisi geleneğinin kurucu metinlerinden biri olarak görür (Nystrom, 1973). Kitap insanları ve onları etkileyen teknik çevrelerini incelerken "Teknik" terimini, insan araçlarının kullanılması fenomeninin ötesine uzatır ve hatta insan yetilerinin uzantılarının ötesine geçerek, insanların kullandığı ve onlar tarafından kullanılan tüm sembolik, fiziksel olmayan çevreyi içerir.

Parçaların bölünmesinden söz etmek, parçaların oluşturduğu organik bir bütünü akla getirmek ve bunların yeniden kurulmasını veya karşılıklı ilişkilerin canlanmasını istemektir. Mumford bu kitabında sinerji, ortaya çıkma veya bütünün kendi toplamından daha büyük olduğu fikrine benzeyen "teknik senkretizm" terimini ortaya koyarak sistem teorisini öngörür. (Mumford, 1934, s.107). Fiziksel ortamdaki değişiklikler ile insan zihnindeki değişikler arasında bağlantıyı gören Mumford'un bu görüşü McLuhan ve Postman gibi iletişim bilimcilerinin "ortam" ve "çevre" kavramlarını medya üzerinden tanımlamaları ile eşleşmektedir. Mumford'un önerdiği medya ekolojisi perspektifi, insanların basitçe alet kullanan hayvanlar olarak bakış açısından yola çıkarak dilin ve sembolizmin – medya ekolojisi deyimiyle teknolojiyi – rolünün altını çizerek yeni bir çağır açtı (Williams, 2002, s. 142-143). Medya ekolojisi geleneğinin ikonik figürlerinden sayılan McLuhan ve Ellul (Ellul hem teknoloji felsefecileri arasında hem medya ekolojisti olarak görülmektedir) gibi teknolojinin belirleyici gücüne verilen önem ile teknolojik determinist olarak görülmektedir. Mumford, endüstriyel teknolojiyi ve "mega makineyi" kominal varlığa ve hatta yaşamın kendisine karşı büyük bir engel olarak nitelendiren teknolojik determinist arasında zikredilse de (Blake, 1991, s.189) teknolojik determinist kavramı üzerinde farklı yaklaşımları içeren söylemleri olduğunu belirtmeliyiz. Örneğin Technics and Civilization'da Mumford'un daha soft bir determinist tarafta bulunduğunu söyleyebileceğimiz yazıları da mevcuttur:

"Teknik, bilimlerin nesnel prosedürlerine ne kadar tamamen dayansa da evren gibi bağımsız bir sistem oluşturmaz: İnsan kültürünün bir unsuru olarak var olur ve onu sömüren toplumsal grupların iyi ya da kötü vaat ettiği gibi iyi ya da kötü vaatlerde bulunur. Makineyi yeniden ele geçirmek ve onu insan amaçlarına tabi kılmak için önce onu anlamak ve özümsemek gerekir. Şimdiye kadar makineyi tam olarak anlamadan kucakladık ya da daha zayıf romantikler gibi, ne kadarını zekice özümseyebileceğimizi görmeden makineyi reddettik" (Mumford, 1934, s. 6).

Mumford mekanik olmayan aletlerle mekanik olan aletleri karşılaştırarak mekanik aletlerin insana yapay bir yapıyı dağıttığını böylelikle insanlık tarihinin o döneme kadarkinden çok daha farklı bir deneyime geçtiğini belirtiyor. İnsan kültürü zaman içinde aktarımı için kalıcı kayıtlar oluşturdu. Tüm bu yeni kalıcı kayıt biçimleri ilk başta sadece gündelik hayatı daha eğlendirici kılan şeyler olarak görülse de bilimde önemli kullanımları oldu. Bir diğer önemli nokta ise Geddes'in tekno-tarihsel aşamalarını hatırlatan ve kullanılan birincil malzeme ve makinelerden ve bunların doğal ve sosyal çevreyi nasıl yeniden işlediğinden oluşan aşamalara göre anlatmasıdır (Cali, 2017, s.143). Mumford bu bağlamda tarih tasnifini üç döneme ayırmaktadır:

"Eoteknik aşama [1000-1700] bir su ve odun kompleksidir; paleoteknik aşama [1700–1900] bir kömür-demir kompleksidir; ve neoteknik faz [1900'den şimdiki çağa kadar] bir elektrik ve alaşım kompleksidir" (Mumford, 1934, s. 110).

Mumford'un iletişim çalışmalarını etkileyen önemli bir diğer eseri ise 1961 yılında yayınlanan The City in History kitabıdır. Kentin ne olduğu, kökeni ve işlevini anlattığı bu kitabında Antik Yunan ve Mısır şehirlerinden modern şehirlere kadar tüm bu kompleksleri incelerken bu yaratılmış kentlerin yanında doğal coğrafyaları ve sosyal durumları da izah etmiştir. Medya ekolojisi geleneğinin insan deneyimini belirleyen bir çevre ya da ortam olarak medyayı ele alış şekli ile Mumford'un bir çevre olarak kent bakış açısını yine eşleştirebiliyoruz. Mumford, herhangi bir dış nesnenin, yapının, sosyal yapının veya işlevin insanın sosyal bilincini şekillendirebileceğini göstererek geleneksel teknoloji veya medya anlayışını genişletmiştir (Cali, 2007, s.144). Kentin neye dönüştüğüyle alakalı şu tasviri bizi Mumford'un kent ve çevre, kent ve ortam ve kent ve medya arasında nasıl bir bağ kurmamıza yardım ettiğini gösterir:

Kent, fiziksel ve kültüre gücün yoğunlaşmasıyla insan ilişkilerinin temposunu yükseltti ve ürünleri depolayıp yeniden üretebilecek biçimlere dönüştürdü. Anıtları, yazılı kayıtları ve düzenli kurum alışkanlıklarıyla şehir, tüm insan faaliyetlerinin kapsamını genişleterek, onları zamanda geriye ve ileriye doğru genişletti. Depolama tesisleri (binalar, mahzenler, arşivler, anıtlar, tabletler, kitaplar) aracılığıyla şehir, karmaşık bir kültürü nesilden nesile aktarabilir hale geldi. Bu mirası aktarabilmek ve büyütmek için sadece fiziksel ihtiyaçları değil, ihtiyaç duyulan insan aracıları da bir araya getirdi. Bu, şehrin en büyük armağanlarından biri olmaya devam ediyor. Şehrin karmaşık insan düzeniyle karşılaştırıldığında, bilgi depolamak ve iletmek için mevcut elektronik mekanizmalarımız sınırlıdır (Mumford, 1961, s.569)

Mumford bu ifadelerle şehirlerin ve kentlerin bilgisayarlara dolayısıyla medyaya benzediğini ve bunlarla uyumlu olduğunu açıkça anlatmıştır Mumford'un iletişim çalışmalarını etkileyen bir diğer önemli eseri ise 1966 yılında yayınlanan iki ciltlik Myth of the Machine isimli çalışmasıdır. Batı uygarlığını bir makine miti üzerinden okuması, Harold Innis'in zaman ve mekân temelli iletişim araçları üzerinden bir siyasi tarih oluşturması ile örtüşmektedir. Mumford mega makine tabirini şu şekilde tanımlamaktadır:

"Mega makine, bu kolektif organizasyonun muazzam iş çıktısını ve büyük tasarımlarını mümkün kılmak için her biri kendi özel ofisine, rolüne ve görevine atanan canlı ama katı insan parçalarından oluşan görünmez bir yapıdır" (Mumford, 1966, s. 189).

Harold Innis ve McLuhan'ın önemli entelektüel akıl hocası Lewis Mumford, pek çok disiplinde çalışan düşünürlerden oluşan bir koleksiyonla birlikte, teknolojinin insan kullanımına ve karşılıklı ilişki yoluyla insanların teknoloji tarafından kullanımına ilişkin sistem-kuramsal görüşler öne sürmüştür (Logan & Macdougall & Zhang, 2013). Mumford kitaplarında ve yazılarında medya ve iletişimi ön plana çıkarmıştır. Mimarlık, şehir, sanat, kültür ve teknoloji gibi konularda yazmış olmasına karşın McLuhan ve bazı iletişim bilimcileri teknoloji ve teknik terimlerini ortam ve medya ile eşdeğer olarak gördüklerinden dolayı Mumford'un çalışmalarını bir

medya teorisyenin yazmış olduğu metinler olarak görmüş ve değerlendirmişlerdir. İnsanlık tarihinin dönüşümünü iletişim araçlarının değişmesiyle yorumlayan medya ekolojisi çalışmalarının yanında Mumford'un farklı çağların veya dönemlerin farklı teknolojik ekolojiler veya kompleksler tarafından tanımlandığı bir tarih teorisi anlayışı medya çalışmaları açısından da önemlidir.

Mumford, Sanayi devrimi tabiri ile tarihin büyük bir şekilde bölünerek tanımlandığı tarih tezi yerine "ardışık ancak örtüşen ve iç içe geçen üç aşama" boyunca makine ve makine uygarlığının evrimini vurgular (Mumford, 1934, s. 109). Bu birbiri ile iç içe geçen üç aşamayı ayıran şeyler araçlar, teknikler ve malzemeler ile tanımlanır:

Eoteknik aşama (yaklaşık MS 1000 ila 1750) olarak adlandırdığı ilk aşama, makine teknolojisinin nispeten zanaatkârlar arasında özerklik, çok yönlülük ve yüksek derecede yaratıcılığa izin verirken ekolojik dengeyi bozmadığı bir su ve ağaç kompleksi olarak tanımlanır. Paleoteknik aşama olarak adlandırdığı ikinci dönem (1750'den sonra ve 20. yüzyıla kadar), sanayileşmenin büyük ekolojik hasara neden olduğu ve en insanlık dışı çalışma koşullarını yarattığı bir kömür-demir kompleksi olarak tanımlanır. Neoteknik aşama (20. yüzyılda başlayan) olarak adlandırdığı üçüncü dönem, bir elektrik ve alaşım kompleksi olarak tanımlanıyor ve 1934'te Mumford, bunun ekolojik dengeyi yeniden sağlama ve etkileri tersine çevirme potansiyeli konusunda temkinli bir şekilde iyimserdi (Strate, 2004, s.25).

Mumford, Cambridge Üniversitesindeki ders notlarından oluşturulan Art and Technics kitabında Techne'nin orijinal anlamından yola çıkarak sanat ve teknolojiyi çok farklı ve belki de zıt faaliyet alanları alanları görme eğilimimizin hem yeni hem de yanlış bir konumlandırma olduğunu savunmaktadır (Mumford, 1952). Mumford yazının bulunması ve sözün kayıt altına alınmasının sanatın ve ekonomik ilişkilerin yerel toplulukların ötesine geçerek nihai amacın tüm insanlığın kullanımına sokmak olduğunu belirtir. Bunu belirtirken gücün belirlenmesinde ve yeniden dağıtılmasında iletişim ortamının temel rolüne atfettiği temel değer önemlidir. İletişimin kontrolü böylelikle merkezileştirilmiş gücün uygulanmasını meşrulaştırmaktadır. Mumford'un Innis gibi iletişimin belirleyici gücüne vermiş olduğu anlam onun tanımlamalarında yer bulmaktadır.

Mumford mega makinenin gelişimini yalnızca krallara ait kolektif gücü altında değerlendirmez. Aynı zamanda yazı dilinin meşrulaştırıcı etkisiyle bir arada değerlendirmektedir. Güç, teknoloji ve sembolik dil insanlığın büyük kültürel mirasıydı. Böylelikle toplumları inşa etmek için bilim ve teknoloji çalışmaları tek başına yeterli değildir. Bunun için bu tür başarıları mümkün kılan kültürel geleneklerdir. Fakat tekniği bu süreçten ayıran mono teknik kültür tarafından insanoğluna anlam ve önem kazandıran bu iç içelik yerine makinenin kendisine mutlak öncelik ve otorite veren bir ideoloji geliştirmesidir. Mumford bunu şöyle açıklıyor:

Bir ideoloji böylesine evrensel anlamlar taşıdığında ve böyle bir itaati buyurduğunda, aslında bir din haline gelmiştir ve onun buyrukları bir mitin dinamik gücüne sahiptir. Her insan etkinliğinde Asi işçi gruplarının keşfetmeye devam ettiği gibi...(Mumford, 1970, s. 157–158). Son dört yüzyıl içinde, eski politeknik geleneğinin yerini, tekrarlayan hareketleri, kişiliksizleştirilmiş süreçleri ve soyut nicel hedefleri olan makineye öncelik veren bir sistem aldı. Bu teknik olanakların daha sonra elektronik yoluyla genişletilmesi, yalnızca sistemin kapsamını ve zorlayıcı mutlakiyetçiliğini artırdı. (Mumford, 1970, s. 164)

Böyle bir yönelim mekanistik zihniyeti doğurdu. Fakat bu yönelim sadece ordu ve siyaseti değil öğretimi ve kitle iletişim araçlarını da etkiledi. Her ikisi de bu yönelimin propagandası altında kaldı. Mumford'a göre mega makineyi çalıştıracak olan askeri-endüstriyel-bilimsel seçkinler tarafından tek bir kabul edilebilir dünya görüşü kurulan tek bir kişilik türünün arzu edilebilir olarak kabul edilebileceği anlamına geldi (Mumford, 1970, s. 281). Mumford sonuç olarak coğrafi, biyolojik ve antropolojik tüm şeylerin teknoloji tarafından ikame edilmesi tehlikesini dile getirdi. Benzer dönemde yaşayan Martin Heidegger, Jacques Ellul gibi teknoloji felsefecileri de benzer tehlikeleri tanımladılar. Fakat onların bu söylemi geliştirmesindeki tek sebep techne'nin teknolojiye dönüşen evresi değil aynı zamanda binlerce yıldır süre gelen insan deneyimine anlam kazandıran zihin yapısının da yerini almasıydı. Bu zihin yapısını etkileyen en önemli şeylerde bu süreçte üretilmiş olan daktilo, yüksek hızlı stenografi gibi mekanik iletişim araçlarıydı. Mumford bu süreci şöyle tanımladı:

Kâğıdın hışırtısı ve çıtırtısı metropolün temel sesidir. Bu dünyada görünen ve gerçek olan, yalnızca kağıda aktarılmış veya bir mikrofilm veya teyp üzerinde daha da eterize edilmiş olandır. Metropolün temel günlük dedikodusu artık bir kavşakta, yemek masasında, pazar yerinde yüz yüze buluşan insanların dedikodusu değil: gazetelerde yazan birkaç düzine insan, radyodan yayın yapan bir düzine kadar insan ve televizyon, profesyonel ustalıkla hareketlerin ve olayların günlük yorumunu sağlar. Böylece en spontane insan faaliyetleri bile profesyonel gözetim ve merkezi kontrol altına giriyor (Mumford, 1961, s. 546–547).

Mumford teknoloji-insan ilişkisinde gözetilmesi gereken şeyin denge olduğu insanların makinelerin egemenliği altında değil onlarla uyum içerisinde çalışılması gerektiğini savunmaktadır.

Teknoloji Toplumu Ve Medya

Mumford'un teknolojiye karşı bu güçlü eleştirileri Postman'ın medya ve teknoloji konusundaki görüşlerinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Postman'a göre matbaa kültürü ve Aydınlanma ütopik bir ideal değildir. Ancak Mumford'un daha ölçülü ütopya anlayışını çağırmak için insanların "çevrelerine tepki vermek ve onu bir insan modeline göre oluşturmak" için birlikte çalışabilecekleri bir toplumun temelini temsil ederler (Postman, 1999, s.11). Ancak televizyonun yükselişi ve onunla ilişkilendirilen post-okuryazar kültür, Postman için distopik bir geleceğe doğru bir yön değişikliğini temsil ediyor. Bunun dışında Postman, Mumford'un insanlık

tarihini eoteknik, paleoteknik ve neoteknik olarak ayırmasından yola çıkarak araç kullanan kültürler, teknokrasi ve teknopoli çağları olarak insanlık tarihini benzer okumalar yaparak üçe ayırmaktadır. (Postman, 1992)

Mumford toplumun ve teknolojinin uzun vadeli evrimini disiplinler arası bir bakış açısıyla incelemesi, toplum ve teknolojiyi içeren tüm alanlara katkı sunabilecek çalışmalar ortaya çıkardı. Mumford, toplum ve teknik başarılar arasındaki etkileşimi ortaya çıkararak, sosyal bilimlerde teknolojiye karşı geleneksel bir güvensizlikten ve olumsuz yaklaşımdan koptu (Scolari, 2022, s. 10). Mumford teknoloji ve toplum arasındaki ilişkilerin determinist bir tarzda ilerlediğini iddia eden bu görüşlerden ayrılarak teknik gelişmeleri bir toplumsal ekoloji bağlamında değerlendirdi. Örneğin gazete teknolojisi ile içeriği arasında karşıtlık olduğunu belirtti:

Bir yanda devasa bir matbaa var, bir ince artikülasyon mucizesi. Öte yandan, en kaba ve ilkel duygusal durumları kaydeden gazetelerin içeriği. Orada kişisel olmayan, işbirlikçi, amaç; burada sınırlı, öznel, dik kafalı, şiddetli, nefret ve korku dolu ego.(Mumford, 1934).

McLuhan'ın ünlü "medium is the message" aforizmasıyla ortaya koymuş olduğu ortamın belirleyici gücüne karşı medya ekolojistleri aslında Mumford'un kentin oluşma sürecindeki ortam algısı ile Mcluhan'ın ortam tanımlamasını eş değer görmekteydi. Buradaki en temel nokta teknoloji veya medya çalışmalarına başlanacak paradigmanın medyanın bu dönüşümlerinin evrimsel yaklaşımına nasıl baktığıyla ilişkilidir. Çevre olarak medya çalışmalarını ele alan medya ekolojisi yaklaşımları Mumford'un hem kent hem teknoloji üzerine yazdıklarının medyaya uyarlanması olarak bile görülebilir. Medya araçları ile teknoloji araçları arasındaki ayrımı kaldıran McLuhan böylelikle teknoloji tarihi ve medya tarihi çalışmaları arasındaki kopukluğu giderdi. McLuhan ve Mumford, iletişim teknolojileri üzerine düşünmeyi önemli görürler fakat nasıl düşünmemiz gerektiği ya da teknoloji nasıl kullanacağımız konusunda aynı fikirde değillerdi. Mumford zaman zaman medyanın düşünme biçimimizi nasıl değiştirdiği konusunda yazsa da daha çok medyanın yaşam biçimimizi nasıl dönüştürdüğüyle ilgilenmekteydi.

Mumford, her yeni çıkan teknolojik araçlar özelinde olumsuz ve karanlık noktalara işaret eder. Basit araç gereçlerden, televizyona ve atom bombasına kadar her birinin güç, kâr, prestij, mülkiyet ve üretkenlik beşgenine hizmet ettiğini söyler (Munson, 1997, s.9). McLuhan ilk dönem yazılarında özellikle elektronik medyanın sunmuş olduğu deneyimleri överken, Mumford makine teknolojinin insanlık tarihinin o döneme kadar geliştirmiş olduğu tüm kültürel uygulamaların yasını tutmaktadır. Tarihsel olarak, birçok etik uzmanı, dış teknolojilerin yalnızca ebedi etik sorunların varlığını artırdığını, bu nedenle medya etiğinin yalnızca kılık değiştirmiş iletişim etiği olduğunu savundu. Mumford (1934), White (1962), Ellul (1964) ve Giedion (1948) gibi önemli sayıda akademisyen, her teknolojinin toplumu dönüştürdüğünü ve etik olarak ele alınması gereken istenmeyen sonuçlara sahip olabileceğini öne sürdüler.

Heidegger, Ellul ve Mumford gibi teknoloji üzerine yapmış oldukları çalışmalar ve eserleri bulunan önemli isimler medya ve iletişim yaklaşımları açısından önemli bir hale geldi. Mumford'u diğer iki isimden ayıran en temel özellik ise toplum ve teknoloji arasındaki ilişkiyi ekolojik olarak değerlendirmesi idi. Fakat Mumford, Walter Benjamin gibi medya araçları değerini ancak hizmet ettiği doğasından alabilir fikrinden de oldukça uzaktı. Mumford, elektroniğin matbaanın en yıkıcı ve güç yönelimli eğilimlerini yoğunlaştırdığını savunurken, McLuhan elektroniğin toplumsal örgütlenme ve kültürel yaşamın doğasında niteliksel bir değişiklik ürettiğini veya üreteceğini savundu (Carey, 1979, s.165).

Elektrik iletişimin büyümesi, şehir planlaması üzerine çalışan insanlar üzerinde özellikle etki etti. Mumford, Geddes'in paleo-teknik ve neo-teknik aşamaları arasındaki ayrımdaki teknolojik değişimi uygarlığın büyümesinin merkezine yerleştirme fikrini benimserken makinenin doğurduğu sonuçlardan farklı olarak elektriğin ademi merkeziyetçi ve doğayla pastoral bir ilişki kurabileceğini savundu. Mumford, neoteknik dünyada gerçekleştirilen barış, düzen ve temizlik sahnelerini, eski mekanik dünyasının çirkinliği, sömürüsü ve kargaşasıyla çarpıcı bir şekilde karşılaştırdı. Amerikan hayal gücünün en eski hayallerinden bazılarını yeniden ele geçirdi ve onları elektriğin potansiyeli açısından yeniden şekillendirdi (Mumford, 1934, s. 185-186). Benzer şekilde yeni iletişim araçları da insanı fiziksel zorunluluktan kurtarmıştı. Mumford bu noktada elektrik iletişiminden bahsederken onun potansiyelini fark etti:

Telgrafın icadıyla birlikte, bir dizi icat, uzayın handikaplarına rağmen iletişim ve tepki arasındaki zaman boşluğunu doldurmaya başladı. ..... Sonuç olarak, iletişim artık mekanik aygıtların yardımıyla, kişiden kişiye başladığı o anlık tepkiye geri dönme noktasındadır; ama olasılıklar… yalnızca mevcut enerji miktarı ve aparatın mekanik mükemmelliği ve erişilebilirliği ile sınırlı olacaktır (Mumford, 1934, s. 239-240).

Mumford radyo ve televizyonun o ana kadar ki medya olarak görebileceğimiz yazma, okuma ve çizimi zayıflatacağını düşünüyordu. Yeni icatların insan becerilerini ve özellikle sanatı yok edebileceğinden endişe ediyordu. Fakat çekingen ve tedirgin olduğu bu konularda olumlu yargılarda da bulunmuştu:

Bununla birlikte, uzun mesafeler boyunca anlık kişisel iletişim, neo-teknik aşamanın göze çarpan işaretlerinden biridir: Tüm uygarlığımızın mahvolmaması için en sonunda ortaya çıkması gereken dünya çapındaki düşünce ve duygu iş birliğinin mekanik sembolüdür. ...Radyo iletişiminin şimdiye kadarki belki de en büyük sosyal etkisi siyasi oldu: lider ile grup arasında doğrudan temasın yeniden sağlanması. Platon, bir şehrin boyutunun sınırlarını, tek bir hatibin sesini duyabilen insan sayısı olarak tanımlıyordu: günümüzde sınırlar bir şehri değil, bir medeniyeti tanımlıyor (Mumford, 1934, s. 241).

1930'larda Mumford bunları yazarken yeni teknolojilerin tehlikelerinin yararlarından daha fazla olacağı tonu hâkimdi. Mumford'un ilk çalışmalarına atfedilen bir yanlış anlama, neoteknik ve elektrik iletişimi konusunda açık bir savunucu olduğu veya otomatik bir

etkiye sahip oldukları şeklindeki bir algıdır. Ancak Mumford, makinenin gelişmiş teknik özelliklerinin, yalnızca toplumsal amaçların eşgüdümlü olarak gelişmemesi durumunda, ahlaksızlık ve barbarlık gibi olumsuz sonuçları artırabileceği sonucuna varmıştır. Bu nedenle, Mumford'un neotekniği ve elektriğin gücünü ele alışı, sadece geçmişteki yazı alışkanlıklarının niteliksel olarak yeni bir elektrik dünyasının ortaya çıkışını geciktirdiğine işaret etmektedir. Ayrıca, güç pastasını merkezi olmayan yapıların paylaşacağı bir geleceği öngörmüştür. Mumford'un elektrik gücü ve iletişim vizyonu, diğer entelektüel yazılara da ilham veren bir sosyal farkındalık hareketine dönüşmüştür. Bu düşünceler, Marshall McLuhan'ın da aralarında bulunduğu pek çok teknoloji ve gelecek konulu yazıyı etkilemiştir (Carey, 1979, s. 173). McLuhan'ın en yaygın olarak bilinen araçların insan bedenin bir uzantısı olduğunu fikrine Mumford 1934 yılında yayınlanmış olan Technics and Civilization'da değinmişti. Hatta matbaanın duyu dengesini bozduğunu da çok önceden belirtmişti:

Baskı, gerçek olaylardan daha büyük bir etki yarattı ve dikkati basılı söze odaklayarak, insanlar duyusal ve entelektüel, görüntü ve ses, somut ve soyut arasındaki dengeyi kaybettiler; bir an için on ikinci yüzyılın en iyi beyinleri tarafından... Dünyanın geri kalanı daha gölgeli hale geldi (Mumford, 1979, s. 136).

Mumford'un medya ve iletişim çalışmalarına katkıda bulunmak isteyenler açısından teknolojik ve çevresel değişimleri gözetleyebilmeleri açısından hizmet edebilecek kavramlar sunmaktadır. Teknolojik araçların etkilerini gözlemlemekte kullanılabilecek bu kavramlar kültür ve bilincin oluşumuna veya değişimine verimli bir şekilde işaret edilebilir. (Cali, 2017, s. 145)

Mumford Ve Medya

Mumford'un önemli katkılarından biri matbaanın karakteristik biçimlerinin sonuçlarını sentezlemek olmuştur. Matbaa siyasi gücü devlette, kültürel gücü de metropolde merkezileştirmiştir. İletişimde ise kısa veya yakın iletişim yerine uzun mesafeli iletişime farklı bir avantaj sağladı. Akabinde ortaya konan bilgisayarlı enformasyon araçları matbaacılıkla ilgili gelişmeleri tersine mi çeviriyor yoksa sadece modern toplumların ana hatlarını mı değiştiriyordu? Mumford, elektroniğin en yıkıcı ve güçlü yönelimlerini yoğunlaştırdığını savunmuştur. Mumford, Geddes'in teknolojik değişimi uygarlığın büyümesinin merkezine yerleştirme stratejisini paylaştı. Elektriğin ademi merkeziyetçi bir toplum yaratmak, yeni bir insan yaratmak ve doğayla pastoral bir ilişki kurmak için belirli içsel potansiyelleri olduğunu gördü. Benzer şekilde yeni iletişim araçları insanların işlerini yürütmek için artık fiziksel temas halinde olmaları gerekmediğini dikte etti. Mumford, yüz yüze iletişime ve yavaş ve düzensiz bir posta hizmetine bel bağlamaktan kurtulan endüstri neo-teknik emeği manevileştirip 'insan robotu' azaltacağına öngördü. Yani eğitimli teknisyen sayısı artacak ve fabrikadaki 'insan robot' azalacaktı. Mumford elektriksel iletişimin paradoksunu kabul etti. (Carey, 1979, s. 172.) Yansıtıcı düşünce ortamını – okuma, yazma ve çizme- televizyon ve radyo tarafından zayıflatılabileceğine ve daha yakın temasın daha fazla barış getirmediğine, yeni icatların aşırı kullanıldığına ve sanattaki insan becerilerinin eğlence yollarıyla kolayca yok olabileceğine dikkat çekti.

Medya ekolojisinin bugün hala üzerinde ilerlediği Mumford üzerinden izlenen yol, hem insanı hem de çevreyi içeren bu karmaşık ve dinamik dengede bir "teknoloji ekolojisi" fikridir. İnsanın yenilenmesi için olayların yeni ve olumlu seyrini hayal etme konusundaki Amerikan ekolojik düşüncenin ilham kaynağı olan Mumford'un düşüncesi örnek alan bir teknoloji ekolojisi içinde, yeniden keşfedilen hümanist bir duyarlılığın ve ekolojik bir farkındalığın sosyal, kültüre ve teknolojik durumlara yönelik yeni bir bütünsel ve küresel farkındalık oluşturmaktadır.

20.yy'ın başlarındaki bütünsel teknoloji anlayışı karşısında Mumford'un dile getirdiği teknik, mega makine ve denge kavramları günümüz dijital medyaları anlamanın bir önkoşulunu oluşturmaktadır. Teknolojik determinizm kavramıyla eleştirilen 20.yy teknoloji felsefecileri, 21.yy'da dijital medyaların sunmuş olduğu ortam ve çevrelerin yapısı ve algoritmaları eşliğinde determinizm kavramını yeniden tanımlama gerekliliğini doğurmuştur. Ortamın kendisinin belirleyici gücü, kent üzerine söylenmiş tüm tezlerin medyalar içinde söylenmesine olanak sağlamıştır. Çevreler olarak tüm medya geçmişte coğrafyacıların ve biyologların çevrelerle ilişkilendirdiği tüm etkilere sahiptir. Bu durum medya ekolojisi geleneğinin medya anlayışını da özetlemektedir. Mumford'un çevrelerin sakinlerini şekillendirdiği düşüncesi yeni medya araçlarının anlaşılmasında önemli olmaktadır.

Sonuç

Mumford'un doğrudan bir medya çalışması yapmamış olması onun medya çalışmalarına yapmış olduğu katkıyı gözden kaçırılmasına sebebiyet verdi. Oysaki kent söz konusu olduğunda 19.yy ve 20.yy'larda kitlesel iletişim ile kent merkezleri arasında bağlantının ne kadar güçlü olduğu unutulmaktadır. O dönemde kitle iletişim ve kentleşme kitle toplumunun ana bileşenlerinden ikisiydi. Medyayı ve iletişimi özellikle iki ana teması olan teknoloji ve şehir ile bağlantılı olarak sanat ve kültürle birlikte ele almasına rağmen nadir olarak ön plana çıkardı. Medya ekolojisi, Toronto Okulu ya da New York Okulu gibi isimlerle de anılan iletişim çalışmaları her tür ürünü içerecek şekilde genişletilen bir medya tanıtımı yapıldı. Böylelikle Mumford'un teknik ve teknik tarihi üzerine yapmış olduğu çalışmalar bir medya teorisine dönüştü. Geçmişi farklı çağlara ayırma fikri uzun dönemdir var olan bir şey olsa da Mumford'un alışılageldik çizgiler dışında teknoloji üzerinden bir çağ tanımlaması oluşturması onu farklı kılmıştır. Mumford'un bu farklı tanımlaması 1934'te yayınlandığından çok daha aşina gelse de onu başarılı kılan şey teknolojinin başrolü oynadığı insanlık tarihi üzerine bir perspektif oluşturmuş olmasıdır. Bunu yaparken

Mumford, makineyi kendi yapısı üzerinden değil etkileri üzerinden yaparak çevre olarak medyayı inceleyen medya çalışmalarına olanak tanımıştır. Çoğu zaman bilgi ve iletişim teknolojileri tarihi, teknoloji tarihi çalışmalarından ayrıymış gibi ele alınmasına karşı Innis, Mcluhan ve Ellul gibi isimler bu ayrımı gözetmeksizin medya çalışmalarını yürütmüşlerdir. Ayrımın ortadan kalkması Mumford gibi teknoloji tarihi üzerine araştırmalar yapmış insanların çalışmalarını medya çalışmaları açısından önemli bir konuma yükseltir.

Mumford için teknoloji tarihi demokratik ve otoriter teknikler arasındaki bir etkileşim ve çatışma süreci olmuştur. Bu teknikler, belirli teknolojilerin sonucu değil, geliştirilip uygulandıkları sosyal, politik ve ekonomik ilişkilerin ürünüdür. Bu açıdan baktığımızda bir ortamın o ortamdaki tüm iletişimi etkileyecek gücü olduğu fikrini önemseyen tüm teknoloji temelli iletişim çalışmaları açısından Mumford'un hem kent üzerine hem teknoloji üzerine yapmış olduğu çalışmalarda kökünü bulmaktadır. Mumford, Innis, Mcluhan, Postman, Ellul, Carey ve Walter Ong gibi isimler üzerinde önemli etkiler bırakarak medya ekolojisi olarak bilinen medya çalışmalarına önemli katkılar sunmuş ve güncel medya ekoloji çalışmalarına da mevcut teknoloji-insan tezi üzerinden sunmaya da devam etmektedir.

Extended Abstract

Lewis Mumford is a multidisciplinary scholar with his writings on literature, architecture, city and technology. Mumford, who is known in Turkish literature especially for his studies on the city, influenced the studies on technology, media and communication studies together with his rich variety of approaches. Mumford's influence can be observed especially in the fields of philosophy of technology studies and media ecology studies. While his works are evaluated among technology philosophers together with names such as Martin Heidegger, Jacques Ellul, we can state that he has an important position in the media ecology tradition together with names such as Harold Innis, Marshall McLuhan and Neil Postman. The basis of the concept of media as an environment is that it is at the center of a media environment that shapes human consciousness. Media ecology became a school of thought with Marshall McLuhan becoming popular in the late 1960s, emphasizing that the media is not just a tool and must be treated as a whole with their environment. This school of thought studies the implicit structures and complex systems of the media that influence human perception, understanding and behavior. However, this concept can be traced back to the work of ecological thinkers at the beginning of the 20th century. For example, Patrick Geddes pioneered the study of the interaction of natural and built environments with human cultures. Considered one of the earliest founding thinkers of media ecology, Mumford has written extensively on the effects of man-made environments on humans and civilizations. According to Postman, printing culture and the Enlightenment are not utopian ideals. But they represent the foundation of a society in which people can work together to "react to their environment and construct it according to a human model" to invoke Mumford's more restrained understanding of utopia. But the rise of television and the post-literate culture associated with it represent for Postman a change of direction towards a dystopian future. Apart from that, Postman divides the history of humanity into three as tool-using cultures, technocracy and technopoly ages, based on Mumford's division of human history as eotechnical, paleotechnical and neotechnical, by making similar readings. Important names with their studies and works on technology such as Heidegger, Ellul and Mumford have become important in terms of media and communication approaches. The most basic feature that distinguishes Mumford from the other two names was his ecological evaluation of the relationship between society and technology. On the other hand, Mumford was also quite far from the idea that media tools like Walter Benjamin could only derive their value from the nature they served. While Mumford argued that electronics intensified the printing press's most destructive and power-driven tendencies, McLuhan argued that electronics produced or would produce a qualitative change in the nature of social organization and cultural life. For Mumford, the history of technology has been a process of interaction and conflict between democratic and authoritarian techniques. These techniques are not the result of specific technologies, but the product of the social, political and economic relations in which they are developed and applied.

From this point of view, the idea that the medium itself has the idea to affect the communication process finds its place in some communication studies, and the origins of these ideas are found in Mumford's studies on the city and technology. He has made important contributions to the media studies known as media ecology, leaving important influences on names such as Mumford, Innis, Mcluhan, Postman, Ellul, Carey and Walter Ong, and continues to present current media ecology studies through the current technology-human thesis.

Kaynakça

Anderson, C. W. (2013). Media ecosystems: Some notes toward a genealogy of the term and an application of it to journalism. Retrieved from C. W. Anderson Website: http://www.cwanderson.org/wp-content/uploads/2013/04/EcosystemGenealogy.pdf

Blake, C. (1991). Lewis Mumford (1895–1990). Technology and Culture, 32(1), 187–190.

Cali, Dennis. (2017). Mapping Media Ecology, Peter Lang.

Carey, J. W. (1979). The roots of modern media analysis: Lewis Mumford and Marshall McLuhan. Association for Education in Journalism, Houston, Texas.

Ellul, J. (1964). The Technological Society. New York: Vintage Press.

Geddes, P. (1904). City development: A study of parks, gardens and culture institutes: A report to the Carnegie Dunfermline Trust. Edinburgh, Scotland: Geddes and Colleagues.

Giedion, S. (1948). Mechanization takes command. New York, NY: Oxford University Press.

Kuhns, W. (1971). The Post-Industrial Pprophets: Interpretations of Technology. New York, NY: Weybright & Talley.

Levinson, P. (2000). McLuhan and Media Ecology. Proceedings of the Media Ecology Association 1, 17- 22.

MacDougall, R. & Zhang, P. & Logan, R. (2013). Preface: Probing the Boundaries of Media Ecology. Explorations in Media Ecology, 12(3 and 4), (s.155–158).

Mumford, L. (1934). Technics and Civilization. New York: Harcourt, Brace and Co.

Mumford, L. (1952). Art and Technics. New York. NY: Colombia University Press.

Mumford, L. (1961). The City in History: Its Origins, Its Transformations, and Its Prospects. New York: Harcourt, Brace and World.

Mumford, L. (1967). The Myth of the Machine: I. Technics and Human Development. NewYork: Harcourt, Brace and World.

Mumford, L. (1970). The Myth of The Machine: II. The Pentagon of Power. New York: Harcourt Brace Jovanovich.

Munson, E. S. & Warren, C. A. (eds.). (1997). James Carey: A critical reader. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Nystrom, C. (1973). Towards a science of media ecology: Theformulation of integrated conceptualparadigms for the study of human communication systems. Yayınlanmamış Doktora Tezi. New York University.

Postman, N. (1992). Technopoly: The Surrender of Culture to Technology. New York, NY: Alfred A. Knopf.

Postman, N. (1999). Building a Bridge to the Eighteenth Century: Ideas from The Past That Can Improve Our Future. New York: Knopf.

Scolari, Carlos A. (2022). Evolution of The Media: Map of a Discipline Under Construction. A review. Profesional de la información, 31(2).

Strate, L. & Lum, C. M. K. (2006). Lewis Mumford and the ecology of technics. In C. M. K. Lum (Ed.), Perspectives on culture, technology, and communication: The media ecology tradition (s. 71–95). Cresskill, NJ: Hampton Press.

Strate, L. (2004). A media ecology review. Communication Research Trends, 23(2), (s.3–48).

White, Lynn, Jr. (1962). Medieval Technology and Social Change. Oxford: Clarendon Press.

Williams, R. (2002). Lewis Mumford's technics and civilization. Technology and Culture, (1) (s.139–149).